

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
The Journal of International Social Sciences
Cilt: 29, Sayı: 1, Sayfa: 1-16, OCAK – 2019

Makale Gönderme Tarihi: 21.11.2018 **Kabul Tarihi:** 21.12.2018

MAYDOS KİLİSETEPE HÖYÜĞÜ M.Ö. 2. BİNYIL YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ¹

Settlement Characteristics of Maydos Kilisetepe Mound in the Second Millenium BC

Meral BAŞARAN MUTLU²

ÖZ

Çanakkale Boğazı'nın Avrupa yakasında yer alan Maydos Kilisetepe Höyüğü'nde 2010 yılından günümüze kadar yapılan kazılarda ağırlıklı olarak Tunç Çağı'na tarihlenen sekiz tabaka tespit edilmiştir ve henüz ana kayaya ulaşmamıştır. M.Ö. 2. binyıl boyunca kesintisiz bir tabakalanmaya sahip olan höyüğün kazısı yapılan alanlarında yerleşim şeması, mimari gelenekleri ve yenilikleri, savunma ve özel işlevli yapıları hakkında bilgi edinilmiştir. Tabakaların başlangıç ve bitiş zamanları ile Troia tabakaları arasında kısmen bir paralellik olduğu tespit edilmiştir. M.Ö. 2. binyıla ait üst üste kurulan dört yerleşimin de planlaması Batı Anadolu'dan bilinen Anadolu Yerleşim Şeması'nın bir devamı niteliğindedir. M.Ö. 2. binyılın başlarında Maydos'un seramik ve küçük buluntuları Kuzeybatı Anadolu özellikleri gösterirken devam eden süreçte Balkanlardaki kültürlerle girilen ilişkinin bir sonucu olarak bu özelliklerin azaldığı anlaşılmıştır. Maydos ile Batı Anadolu, Ege, Orta ve Güneydoğu Avrupa kültürleri arasında kurulan kültürel bağlantılar, Kuzeybatı Anadolu'nun tarihöncesi bilgilerinin yeniden değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tunç Çağı, Çanakkale Boğazı, mimari, savunma yapıları, özel işlevli yapılar.

ABSTRACT

In the excavations of Maydos-Kilisetepe mound on the European side of the Dardanelles since 2010, eight layers have so far been identified dating from the Bronze Age onwards, even though the bedrock has not yet been reached. The excavated areas yielded a continuous stratification throughout the 2nd millennium, as well as information about the settlement scheme, architectural traditions and innovations, defense and special structures was obtained. It has been confirmed that there is a partially parallelism between Troy and Maydos in terms of the beginning and ending times of the layers. The planning of the four settlements of the 2nd millennium BC is a continuation of the Anatolian Settlement Scheme known from Western Anatolia. While at the beginning of the 2nd millennium BC, the Maydos ceramic and small finds were under the influence of Northwest Anatolia, at the ongoing process, these characteristics have been seen to decrease as a result of the relationship with the cultures in the Balkans. The cultural links between Maydos and Western Anatolia, Aegean, Central and Southeast European cultures allow the re-evaluation of prehistoric knowledge of Northwest Anatolia.

Keywords: Bronze Age, Dardanelles Strait, architecture, defense structures, special function buildings.

Giriş

Maydos Kilisetepe Höyüğü Çanakkale İli'ne bağlı Eceabat İlçesi'nde, Çanakkale Boğazı kıyısında yer alır (Şek. 1). Dairesel formdaki höyüğün orijinal sınırları yakın dönemde imar faaliyetleri yüzünden korunamamıştır. Batısından modern sokak geçen höyüğün geri kalanı günümüz evleri ile çevrilidir. Mevcut kazı sahasının boyutları 165 x 150 m civarında olup denizden yüksekliği 33 m'dir. Günümüzde Çanakkale Boğazı kıyısına 250 m mesafede yer alan höyüğün kuzeyinden ve güneyinden mevsimlik iki dere akmaktadır. Höyüğün 1-1,5 km kuzeyinde Kilye koyu, 7,5 km batısında Ege Denizi kıyısındaki Kabatepe Limanı yer alır, Troia ise kuş uçuşu 28 km mesafededir.

¹ Bu konuyu çalışmama izin veren Doç Dr. Göksel Sazcı'ya teşekkür ederim. Bu çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi (Proje No: SDK-2015-597) ve TÜBİTAK 2214-A Yurt Dışı Doktora Sırası Araştırma Bursu Programı kapsamında desteklenen "M.Ö. 2. Binyıl Kuzey Ege Kültürel İletişim Ağı İçinde Maydos Kilisetepe Höyüğü" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir ve hiçbir yerde yayınlanmamıştır.

²Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, ÇANAKKALE; e-posta: meral.basaran@gmail.com

Yerleşim Çanakkale Boğazı kıyısına kurularak hem akıntı ve rüzgârların etkisiyle dışarıdan gelecek etkilere karşı korunaklı, hem de boğazı kullanmak isteyenler veya zorunda olanlar yüzünden stratejik bir konuma sahip olmuştur ve bu sayede çağlar boyunca farklı kültürler tarafından tercih edilmiştir.

En erken M.Ö. 8. yüzyıldan itibaren yazılı kaynaklardan (Ps-Skymnos: 709; Herodotos VII: 33), 19. yüzyılın başlarına ait gravür (Choiseul-Gouffier 1822) ve 20. yüzyılın başlarına ait fotoğraflardan bilindiği üzere Maydos günümüze kadar neredeyse aynı isimle anılmıştır (Sazcı 2008, 4). 2010 yılından itibaren yürütülen arkeolojik kazı çalışmalarının ilk sonuçlarına göre ise höyüğün M.Ö. 3. binyıldan M.S. 20. yüzyıla kadar iskân gördüğü ortaya konmuştur (Sazcı 2012a; 2012b; 2013; 2014; 2015; 2016; Chabot- Aslan ve Sazcı 2016; Sazcı ve Başaran-Mutlu 2017; 2018a-b; Başaran-Mutlu 2018a). Yakın geçmişe kadar Kuzeybatı Anadolu'nun tarih öncesi hakkındaki bilgiler Troia yerleşmesinden gelirken (Blegen vd. 1950; 1951; 1953; 1958; Korfmann 2006) Maydos kazıları ile beraber artık Troia'dan elde edilen bilgiler sorgulanabilir hale gelmiştir. Ayrıca höyükteki Tunç Çağı tabakaları Anadolu, Ege ve Avrupa kültürleri ile ilgili önemli bilgiler sunmaktadır.

Maydos'un mimari özelliklerinin tanımlandığı ve kültürel etkileşimi gösteren bulgular ile iletişim ağları içindeki konumunun sorgulandığı doktora çalışması sayesinde (Başaran-Mutlu 2018a) Maydos'ta M.Ö. 2. binyıl boyunca yaşayan topluluğun devamlılığı ve değişimleri tespit edilebilmiştir. Antik adı Trakya Kersonesi (Chersonesos) olan Gelibolu Yarımadası üzerinde yer alan Maydos'un kökeni, hem M.Ö. 2. binyıl boyunca Batı Anadolu'dan bilinen Anadolu Yerleşim Şeması'na (Korfmann 1983; Fidan 2013) uygun bir gelişim göstermesi, hem de M.Ö. 3. binyıl sonu M.Ö. 2. binyılın başlarında Troia ile benzer (Blegen vd. 1951) seramik özelliklerine sahip olması sayesinde Troas'a ve Batı Anadolu'ya bağlanmaktadır. Ancak takip eden süreçte mimari uygulamalar genel itibarıyla Batı Anadolu özelliklerini yansıtmaya devam ederken seramik ve küçük buluntularda bir değişim başlar. Bu değişim aynı zamanda Troia'da sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda düşüşün yaşandığı M.Ö. 2. binyıl başlarına (Blum 2002; Sazcı 2005) denk gelmesi bakımından da önemlidir. M.Ö. 2. binyılın başlarından ortalarına kadar Maydos'ta Trakya'dan Orta Avrupa'ya kadar yayılan kültürlerle iletişim ağı içinde olduğunu gösteren bulguların sayısı artmıştır. Bu süreçte Maydos konumunun sağladığı avantaj sayesinde Çanakkale Boğazı'ndaki geçişleri kontrol eden bir konuma gelmiş olmalıdır. Troia'nın bölgede tekrar güçlendiği M.Ö. 2. binyılın ortalarında (Korfmann 1995; Becks 2002; 2006) Maydos'ta üst üste yangınların ardından M.Ö. 2. binyılın son çeyreğine kadar zayıf bir yapılaşma, M.Ö. 2. binyılın sonlarında ise yabancı kültür öğeleri ile beraber geleneksel yerleşim şemasında bozulma tespit edilmiştir.

Tabakalanma

Kazı çalışmaları höyüğün batı ve kuzeybatı yamacı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaların bu alanda sürdürülmesinin nedeni, höyüğün batı tarafında 1980'li yıllarda toprak çekilmesi sonucu oluşan kesitten faydalanarak stratigrafiyi belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda en güneydeki açmada 32.50 m'den en kuzeydeki açmada 24.25 m aralığına kadar basamaklı bir şekilde kazı yapılmıştır. Kuzeyde yer alan D3/2 açmasının kuzeydoğu köşesindeki küçük sondajda söz konusu derinliğe inilmiş fakat ana toprağa henüz ulaşılamamıştır. Sondajdan elde edilen bilgilere göre en erken tabaka Erken Tunç Çağı 3'e aittir ve höyüğün bu kısmında en az 4 m daha kazılmayan kültür dolgusu bulunmaktadır.

M.Ö. 3. binyıl sonundan M.S. 20. yüzyıl başlarına kadar neredeyse kesintisiz bir şekilde iskân gören höyükte sekiz tabaka tespit edilmiştir. Roma rakamlarıyla adlandırılan her bir tabakanın içindeki evreler küçük harflerle, mimarideki yenilemeleri ifade eden alt evreler numaralarla yukarıdan aşağıya doğru isimlendirilmiştir. En üstten itibaren I. tabaka Bizans-Yakın Dönem, II. tabaka Klasik-Hellenistik Dönem, III. tabaka Geometrik- Arkaik Dönem, IV. tabaka Erken Demir Çağı, V. tabaka Geç Tunç Çağı, VI. tabaka Orta Tunç Çağı, Geç Dönem, VII. tabaka Orta Tunç Çağı, Erken Dönem, VIII. tabaka Erken Tunç Çağı'nı temsil etmektedir.

Maydos Kilisetepe Höyüğü M.Ö. 2. Binyıl Yerleşimleri

Mimari gelenekler, doğaya uyumun ve birlikte yaşamının bir gereği olarak ortak yaşanmışlığın, çözümlerinin, hafızanın ve tercihlerin sonucunda zaman içinde oluşur. Bu yüzden de bir sürekliliği vardır, yani o toplumun geçmişine, o anına dair izler barındırır ve geleceğini etkiler. Bu aynı zamanda doğal ve kültürel faktörler nedeniyle sürekli geliştiği, yenilendiği ve değiştiği anlamına da gelir. Dolayısıyla Maydos'ta M.Ö. 2. binyıl boyunca yaşayan toplumun kültürel kimliği ayrıca farklı kültürlerle olan etkileşimi ile ilgili çıkarımlarda bulunmak için öncelikle mimari gelenekler tespit edilmiştir. Bu doğrultuda tamamlanan doktora çalışması ile birlikte Maydos Kilisetepe Höyüğü'nde M.Ö. 2. binyılın başından sonuna kadar geçen dönemde dört yerleşim tespit edilmiştir (Şek. 2) ve bu yerleşimler erkenden geçe doğru VII, VI, V ve IV. tabakalar ile temsil edilir. Aralıksız bir şekilde üst üste kurulan tabakalar boyunca Maydos Kilisetepe halkının kültürel devamlılığındaki ve değişimindeki süreç açık bir şekilde gözlenmektedir.

Höyüğün batısında yürütülen çalışmalarda M.Ö. 2. binyıl boyunca kullanılan yerleşim şeması ve mimari teknikler hakkında bilgi edinmek mümkün olmuştur. Buna göre höyüğün dairesel formuna uygun bir şekilde VII. tabakadan itibaren yerleşimler radyal açımlıdır. Höyüğün çevresi boyunca yan yana dizilen, dikdörtgen veya trapez planlı, taş temel üzerine kerpiçten mekânlar çoğunlukla ortak duvarları kullanır. Tabakalar boyunca duvar örme teknikleri gelişim göstermiş, M.Ö. 2.binyıl başından sonlarına kadar duvar kalınlıkları her tabakada artmıştır. Savunma duvarı niteliğindeki arka duvarlar her bir yerleşim için farklı biçimlerde ve kalınlıklardadır. Maydos'un Anadolu kökleriyle bağlantısını gösteren bu inşa geleneği içinde zamanla yeni öğeleri de görmek mümkündür. Bu yeni öğelerden dik taş duvar örgüsü ve bezemeli duvar kaplaması (rölyefli kerpiç) gibi bazıları farklı kültürlerle girilen ilişkiye bağlı olarak etkileşim veya farklı kültürden gelen bir grubun buraya yerleşmesi sonucuyla oluşabileceği gibi; iç öğelerdeki yenilikler veya duvar örgü tekniklerinin gelişmesi gibi bazıları da yerel halkın çevresel veya kültürel edinimleri sonucu gelişebilir. Kuşkusuz bu önerileri kanıtlamak için daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu yazıda ise sadece M.Ö. 2. binyıl tabakalarının genel yerleşim özellikleri tanımlanacaktır.

VII. Tabaka, Orta Tunç Çağı, Erken Dönem

M.Ö. 3. binyılın sonu M.Ö. 2. binyılın başına tarihlenen VII. tabakaya ait kazılan alanlar höyüğün kuzeybatı yamacı kenarında D3/2 ve D3/4 açmalarında yer alır (Şek. 3). Şu ana kadar yapılan çalışmalarda tabakanın dört yapı evresi (VIIId-a2) tespit edilmiştir. Ayrıca tabakanın en üstünde terk etme evresi veya geçiş evresi olarak değerlendirilen bir evrenin (VIIa1) daha varlığı söz konusudur. Tabakanın başlangıcı, tabakanın hemen altındaki ocaktan alınan bir C14 tarihi neticesinde M.Ö. 2060'dan sonra başlar ve VI. tabakadaki C14 tarihlerine göre M.Ö. 1900-1770 aralığında son bulur (Şek.2). VII. tabakayı Ege kronolojisine göre Orta Tunç Çağı'nın erken dönemine tarihlemek mümkündür. Seramikler üzerine yapılan ön değerlendirmeler de radyokarbon tarihleri ile örtüşerek VII. tabaka ile Troia IV ve V arasında kuvvetli bir benzerliğin olduğunu doğrular.

VII. tabakaya ait kültür dolgusu höyüğün kuzeybatı yamacı kenarında dar bir alanda kazılmıştır. Kazılan alan aynı zamanda Orta Tunç Çağı'nın erken dönemine ait yerleşimin de kenarını temsil etmektedir. Dört farklı iskân evresinin tespit edildiği alanda yerleşimin savunma duvarı ve ona bitişik halde inşa edilen yapıların bir kısmı açığa çıkarılmıştır. VIII. tabakada inşa edilen 3,60 m genişliğindeki savunma duvarı bu tabakada daraltılarak tekrar kullanılmıştır. Ancak bu kısımdaki yoğun yamaç akıntısı VII. tabakadaki duvarı kısmen tahrip etmiştir. Savunma duvarı ile ilgili en önemli bilgi, testere biçiminde çıkıntılara sahip olmasıdır. Bu veri bölgenin mimarlık tarihi açısından oldukça önemlidir, çünkü Maydos VIII/VII tabakalarının çağdaşı olan Troia IV ve V dönemlerinde savunma duvarlarının nasıl olduğu bilinmez (Blegen 1951). Troia'nın surlarındaki testere biçimindeki çıkıntılar Troia VI döneminde de vardır (Blegen vd 1953; 1958; Klinkott 2004; Becks 2002; 2006), ancak Troia VI savunma duvarı bu tipte inşa edilen duvarların gelişkin formuna bir örnektir. Troia VI öncesinde bölgede bilinen Troia I - III dönemlerine ait savunma duvarlarında ise testere dışı şeklindeki çıkıntılar görünmez (Blegen vd. 1950). Bu bağlamda Maydos'tan elde edilen

bu yeni bulgu, bölgedeki savunma duvarı yapım geleneğinin gelişimi hakkında önemli bir bilgi sunmaktadır.

Savunma duvarına dikey açı ile bitişik olarak inşa edilen yapılar, tabakanın her bir evresinde aynı konumda ve özellikte, höyüğün kenarından merkezine doğru, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda inşa edilmiştir. Yan yana inşa edilen, ortak duvarları kullanan ve en az iki odası olan bu yapılar, taş temel üstüne kerpiç duvarlıdır. VII. tabakanın son iskân evresi (VIIa2) eski evrelere göre daha geniş bir alanda kazılmıştır, aynı zamanda bu evrede iç öge ve kültürel iletişim açısından önemli bilgiler edinilmiştir. Bu evrede ilk kez bir mekânın içinde kubbeli fırın ve ocağa ait kalıntılar ile *in situ* birçok buluntuya rastlanmıştır. Aynı zamanda mekânın bir duvarının dışına sonradan taşlarla kaplama yapılmıştır. Söz konusu mekânın bitişiğindeki bir başka mekânın çok küçük bir kısmı kazılabilmektedir, ancak yine de bu mekânın içinde *in situ* kaplar ele geçmiştir. Tabakanın son yapı evresinin bazı kısımlarında yangın izlerine rastlanmıştır. Tabakaya ait son evrenin ardından oluşan dolguda (VIIa1) mimari öğeye rastlanmamış, bununla beraber bazı *in situ* kapların bulunması yaşamsal devamlılığın varlığını göstermiştir.

VI. Tabaka, Orta Tunç Çağı, Geç Dönem

VI. tabaka Orta Tunç Çağı'nın geç dönemini temsil eder. VII. tabakanın güneyindeki D3/4, D3/3 ve D4/1 açmalarında ve kuzeyindeki D3/1, D3/2 ve D2/4 açmalarında yerleşime ait mimari öğelere rastlanmıştır (Şek. 4). VI. tabaka iki alt evreli iskân evresine (VIb2 ve VIb1) ve bir terk etme evresine (VIa) sahiptir. Altaki b evresinden alınan üç radyokarbon örneği de M.Ö. 1850-1770 yılları arasını vermiştir (Şek.2). Seramiklerle ilgili yapılan ön değerlendirmeler Maydos VI. tabakanın genel olarak Troia'dan farklı olduğunu, bununla beraber Troia V ve Troia VIa seramiklerine hem mal hem de form bakımından benzeyen kapların da bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla VIb evresinin Troia VI'nın öncesinde başladığı ve Ege kronolojisine göre Orta Tunç Çağı'nın geç safhasına ait olduğu, VIa evresinde bulunan Lianokladhi gobleti sayesinde tabakanın Geç Tunç Çağı'nın başlangıcında sonlandığı anlaşılmaktadır.

VII. tabakanın güneyindeki basamak açmalarında VI. tabaka yerleşiminin kuzeybatı sınırını belirleyen savunma duvarı ile ona bitişik olarak inşa edilen mekânlar yerleşim dokusu hakkında bilgi vermiştir. Buna göre VI. tabaka dairesel formlu bir yerleşim formuna sahiptir ve çevresindeki kalınlaştırılmış duvara bitişik vaziyette yan yana mekânlardan oluşmaktadır. D4/1 açmasının batısından itibaren kuzeydoğuya doğru D3/3 ve D3/2 açmalarından geçen, girinti ve çıkıntılara sahip duvar hem yerleşimin savunma duvarı hem de mekânların arka duvarıdır. Güneybatı-kuzeydoğu yönünde 14.50 m uzunluğunda tespit edilen bu duvar, 1.50 m genişliğinde taş örgü ile inşa edilmiştir. Duvarın dış tarafı yüz vermez ve düzensiz bir hattı vardır, taşlar dizilerek değil gelişigüzel atılarak örülmüş gibi görünmektedir. Bu görüntü duvarın uzun bir süre açıkta kalması sebebi ile oluşmuş olabilir. Kuzeydoğu yönünde devam etmesi beklenen duvar, D3/4 açmasındaki yamaç akıntısı nedeniyle tespit edilememiştir. D4/1 açmasında kalan güneybatı kısmının üzerine ise V. tabaka duvarları oturmaktadır. Savunma duvarının iç kısmındaki yapılar, ortak duvarları kullanan taş örgülü dörtgen mekânlardan oluşur. VIb evresinin erken döneminde (VIb2) yerleşim planının oluşturulduğu bir sonraki dönemde (VIb1) ise mekân içlerinde bazı yenilemeler yapıldığı anlaşılmıştır.

VI. tabakada bir yapı diğerlerine göre daha geniş alanda kazılmıştır. Yapının tamamı kazılmasa da mevcut haliyle ön oda (602), ana oda (603) ve arka oda (604) olmak üzere üç odası bulunmaktadır (Şek. 4). Uzun dikdörtgen planlı yapı diğer tüm M.Ö. 2. binyıl tabakalarındaki yapılardan farklı olarak yerleşimin kenarına paralel yerleştirilmiştir. Batısında ve doğusunda yapının yan duvarlarını ortak kullanan iki oda yer alır. Batısındaki oda (601), savunma duvarına yaslı uzun dar planlıdır ve depo olarak kullanılma ihtimali vardır. Bu odaya geçiş yeri tahrip olmuştur. Doğusundaki oda (605) dikdörtgen planlıdır ve kısmen kazılmıştır. Odada ortak duvara yaslı fırın ve taş platform yan yana bulunmaktadır. Yapının kuzeyinde dar bir geçitten sonra başka bir odanın daha duvarı kısmen tespit edilmiştir.

Üç odalı yapının içinde günlük yaşamın sürdürülmesi ile ilgili bulgular ele geçmemiştir. Yapının iki yanında bulunan uzun yan duvarlar taş ile örülmüştür. Yapının ilk alt evresinde 603 no'lu mekâna giriş 1.80 m genişliğinde iken sonraki alt evrede 2.80 m'ye genişletilmiştir. Oldukça geniş bir aralığa sahip olan mekâna kolay erişim sağlanması, geçişlerin serbest olduğunun ve giriş çıkış trafiğinin fazla olduğunun da bir ifadesi olabilir. Ayrıca ana odaya giriş alanında iki tarafta iki boyunlu çömlek ve çömleklerin etrafında küçük buluntular ele geçmiştir. 603 no'lu mekânın içinde girişin karşısında basamaklarla yükseltilmiş platform ve platformun yükseldiği tarafın önünde en az iki taraftan kapatılmış bir bölme veya tekne bulunmaktadır. Bölmenin dip kısmına dışarıdan görülmeyecek şekilde bir çanak konulmuştur. Yapının arka tarafında bulunan mekâna (604) geçiş yeri tespit edilmemiştir. Dökme kil duvar belli bir seviyeye kadar yükseltilmiş olmalı, mekâna platformun yanından veya duvarın üstünden giriliyor olmalıdır. Bu yapıda nedeni açık olmayan bir sebeple insanların bir araya geldiği ve bir takım eşyaların buraya bırakıldığı, adandığı, bağışlandığı veya bu eşyaların burada toplandığı yorumu yapılabilir.

Höyüğün alt kısmında, VII. tabakanın kuzeyinde, D3.1, D3/2 ve D2/4 açmalarında yer alan diğer savunma duvarı eğimin başladığı kodlardan itibaren höyük yamacı boyunca örülmüştür. Söz konusu duvar tek sıra kabuk şeklinde, düzgün kesme kireç taşlardan basamaklı bir şekilde inşa edilmiştir. Höyüğün yamacını kaplamak için ve höyüğün eğimine uygun olarak şevli inşa edilen duvar 2 m yüksekliğe kadar takip edilmektedir. Söz konusu duvar kuzeydoğu uçta kenar yaparken güneybatı yönündeki devamı tamamen tahrip olmuştur. Kuzeydoğu uçta duvarın kenar yapması bu kısmın yerleşimin girişi olduğunu göstermektedir. Ayrıca kapının muhtemel seviyesinin 23,60 - 24 m aralığında olması, kapıdan ortalama 6,5 m mesafedeki ve 28 m kodundaki VI. tabaka seviyesine erişmek için dik bir rampanın veya merdivenin olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu tabaka önceki dönemin devamı niteliğindedir. Bununla beraber yerleşim planı anlamındaki farklılığı bir yapının yerleşim kenarına dik olarak değil de yatay olarak yerleştirilmesidir. Teknik anlamdaki farklılık ise duvar örgü tekniğinin gelişmesi ve taş duvarın kullanılmasıdır. Bu dönemde fırın ve platform gibi mekan içi öğeler artmış, ayrıca ritüel ile ilişkilendirilebilecek öğeler de tespit edilmiştir. VIb'nin iki alt evresinde de yangın izleri mevcuttur. VIb1 sonundaki yangından sonra, en azından höyüğün bu kısmındaki mekânların kullanılamaz hale geldiği ve bu mekânların bir süre atıl halde beklediği, taban üzerinde oluşan dolgu üzerine yıkılan duvarlardan anlaşılmaktadır. Bir sonraki evrede (VIa) yıkıntılar üzerine devam eden yaşam izlerini takip etmek mümkün olmuştur. Söz konusu yaşam izleri VIb'ye ait yıkıntıların üzerine kurulan zayıf yapılaşmadan ibarettir. Ancak bu zayıf izle birlikte tabakanın sona erdiği de anlaşılmaktadır.

V. Tabaka, Geç Tunç Çağı

V. tabaka, Troia VI ile çağdaş, Geç Tunç Çağı yerleşimi olarak tanımlanmaktadır ve bölgeler arası etkileşimin arttığı bir zamanı ifade eder. Tabakanın üç ana evresi bulunur. Vb ve Va evrelerinden alınan toplamda dört radyokarbon tarihi M.Ö. 1745-1620 ile M.Ö. 1340-1305 yılları arasında vermiştir (Şek. 2). V. tabakada sadece birkaç seramik formu Troia VI ile benzerlik gösterir, bunun dışında Troia'dan tamamen farklı bir kap repertuarına sahiptir.

V. tabakanın en erken evresi Vc olarak adlandırılmıştır ve sadece D3/4 açmasındaki çukurlar ile temsil edilir. Bu açmadan anlaşıldığı üzere VI. tabaka sakinlerine ait yerleşimin kalıntıları yeni bir yerleşim düzeni için düzlenmiştir. Vc evresinin V. tabakanın iskân evresi (Vb) ile mimari anlamda bir bağlantısı veya kendine ait ayrı bir yerleşim dokusunu gösteren herhangi bir yapılaşma henüz tespit edilmemiştir. Ancak VI. tabakanın tamamen kullanımının sona ermesi bu evreye ait bazı buluntuların Vb ve a evresindeki buluntularla benzerlik göstermesi, bazı buluntuların ise sonraki evrede gelişerek kullanılması bu evreyi V. tabakaya bağlamaktadır. Bu evre yeni yaşamın etkilerini göstermeye başladığından yeni tabakanın kuruluş aşaması olarak değerlendirilebilir. Bu evrede yedi adet, ortalama 1 m çapında ve kenarları 5 ile 10 cm kalınlığında kil ile sıvanmış çukur (1-7) tespit edilmiştir. Bazılarının tabanlarına kül dökülmüş, bazılarının ise kil ile sıvanarak birkaç kez daha kullanıldığı anlaşılmıştır. Kil sıvalı çukurlardan başka dört adet sıvasız, ortalama 50 cm genişliğinde

ve daha sığ çukurlar da bulunmaktadır. Bu çukurlar, D3/4 açmasının kuzey kısmı tahrip olduğundan sadece açmanın güney yarısında tespit edilmiştir.

Vb evresi tabakanın iskân evresidir ve tabaka hakkında en fazla bilgiyi veren evredir (Şek. 5). Evrenin mimari öğeleri D3/4, D 4/1, D4/2, D4/3 ve D4/4 açmalarında tespit edilmiştir. Bu tabakanın yerleşim dokusu ve mimari özellikleri VII. tabakadan itibaren gelişerek devam eder. Yerleşim VI. tabanın savunma duvarı üzerine oturtulan kalınlaştırılmış arka duvarlarla çevrelenmiştir. Mekânlar söz konusu savunma duvarına dik bir şekilde yan yana yaslanan, dikdörtgen planlı ve höyüğün merkezine doğru daralan yapılardan veya açık alanlardan oluşmaktadır. Taş temel üzerine kerpiçten örülen yapıların duvarları bezemeli duvar kaplaması (rölyefli kerpiç) olarak adlandırılan kaplamalarla süslüdür (Başaran-Mutlu 2018a).

Kazılan alanlarda Vb evresinin üç yenileme evresi geçirdiği anlaşılmıştır. İlk alt evreye (Vb3) ait şiddetli bir yangın geçirmiş tabandan alınan radyokarbon tarihi M.Ö. 1745-1620 yıllarını vermiştir. İkinci alt evreye ait (Vb2) yine yangın geçirmiş bir mekândan alınan biri tahıl diğeri odundan iki örnek yaklaşık olarak aynı sonucu, M.Ö. 1685-1520 yıllarını vermiştir.

Bezemeli duvar kaplamaları ile kaplanan yapılardan biri (502) diğerlerine göre ön plana çıkmaktadır. Bu yapının denize göre konumuna bakıldığında höyüğün arka kısmında olsa da iki katlı olma ihtimali yüksektir. Höyüğün merkezine doğru daralan yapının ön kısmı kazılmayan alanda kalmıştır. Kalınlaştırılmış arka duvarı, VI. tabaka savunma duvarı üzerine oturtulmuş olup V. tabakanın savunma duvarını oluşturmaktadır. Yapı güneyindeki diğer mekânlardan açık alan ile ayrılmaktadır. Açık alanda yapının yan duvarına dayalı bir ışık alanı yer alır. Kuzey bitişiğinde ise sadece en alt evrede kullanılan, duvarları dökme kilden küçük bir mekân kısmen korunmuştur. Duvarlarında ve tabanındaki kil yalıtımdan ve duvarlarının ince olmasından ötürü bu mekânın depolama alanı olarak kullanılma ihtimali yüksektir. Dolayısıyla, 502 no'lu yapının çevresindeki diğer yapılarla konumuna bakıldığında, ön kısmı henüz bilinmediğinden ve kuzeyi tahrip olduğundan kesin bir ifade kullanmak zor olsa da kısmen de olsa bağımsız bir yapı olduğunu söylemek mümkündür.

Mevcut haliyle tek odalı, dikdörtgen planlı büyük bir yapı olan (minimum 43 m²) 502 no'lu yapının duvarları da diğer yapılara göre farklılık göstermektedir. Yapının güneyindeki yan duvarı (12) evrenin en geniş duvarıdır, kuzeyindeki yan duvarı (45) ise dik taşlar kullanılarak örülmüştür. Yapının iki alt evresi kazılmıştır. Alttaki evrede mekânın güneyindeki duvarına ortalama 1 m mesafede ve aralıklarla taş platform, *in situ* depolama kapları, ocak kalıntıları ele geçmiştir. Yangından sonra bu kalıntıların üzeri kapanmıştır. Evrenin son alt evresinde ise mekânın taban seviyesi üzerinde herhangi bir iç öğeye rastlanmaz, ancak mekânın duvarları kilden bezemeli duvar kaplamaları ile kaplanmıştır. Evrenin sonunda çıkan şiddetli yangında 12 no'lu duvarın taş örgü kısmı Vb1 alt evresi sonunda mekânın içine doğru yıkılırken, kerpiçten olan kısmı üzerindeki bezemeli kil kaplamalarla birlikte açık alana doğru yıkılmıştır. Duvar örgüsü bozulmadan yıkılan duvarın 7 taş sırası kesin olarak sayılabilmektedir. Ayakta kalan duvardaki taş sıralarının yüksekliği de göz önüne alındığında taş duvarın tabandan itibaren en az 140 cm yüksekliğe kadar devam ettiği hesaplanmıştır. Kilden bezemeli duvar kaplamalarının ön yüzü yukarı bakacak şekilde düştüğünden, bunların 502 no'lu yapının iç kısmına kaplandıkları sonucuna varılmıştır. Etrafındaki diğer mekânlardan plan ve teknik anlamda farklı olan ve diğer mekânlara göre oldukça fazla sayıda, egzotik denilebilecek kültürel öğelerle süslü ve kısmen bağımsız olan bu yapı dönemin önemli yapılarından biri olmalıdır.

Açık alanın güneyinde bir yapı kompleksi bulunmaktadır. Yapı kompleksi üç odalı bir yapı ve bu yapı ile bağlantılı ek odalardan oluşmaktadır. Kuzeyindeki açık alanda üç odalı yapının yan duvarına bitişik bir ışık alanı bulunmaktadır. Üç odalı yapının arka odasının (504) batısı kazılmayan alanda kaldığından yapının arka duvarı, yani yerleşimin savunma duvarı bu kısımda takip edilmez. Bu oda yangın geçirdiğinden evrenin ilk alt evresine ait *in situ* buluntular ile iç mekân öğeler tespit edilebilmiştir. 504 no'lu mekân 505 no'lu mekândan bir kapı ile ayrılır. Mekânın bir köşesinde içinde bol sayıda karbonlaşmış tahıl tanesi olan dökme kil duvarlı silo, bir köşesinde taş sırasıyla çevrili

işlik alanı kapının hemen yanında kenarları ince bir kil sıva ile yükseltilmiş tekne/ platform bulunmaktadır. Söz konusu platformun üzerine kaplanan kil parçaları çizi ve boya ile bezenmiştir. Bu durum mimaride bezemeli kaplamaların Vb evresinin başından beri kullanıldığını göstermektedir. Yangının ardından oda bir sonraki alt evrede kullanıma kapanmış son alt evrede ise tekrar kullanılmıştır. Üç odalı yapının orta odası (505) ile arka odası arasındaki kapı ilk yangından sonra kapanmıştır. İkinci alt evrede odanın bir köşesine sil sıvalı bir silo inşa edilmiştir. Evrenin son alt evresinde mekânın diğer köşesine bir fırın yapılmıştır. Yapının ön odasının (506) kullanımı hakkında fazla bilgi elde edilememiştir, ancak bu yapı son alt evredeki yangının izlerini barındırmaktadır. Üç odalı yapının güneyindeki dar alanda iki farklı mekâna ait bilgiler elde edilmiştir. Bunlardan bir tanesine 504 no'lu odadan erişim sağlanır ve içinde depolama kapları bulunan küçük bir depo odası (507) görünümündedir. Diğerine (508) büyük ihtimalle 505 no'lu mekândan ulaşılmaktadır. Ancak bu kısım tahrip olmuştur. 508 no'lu mekânda Vb2 alt evresine ait büyük bir yangının izlerine rastlanmıştır. Mekânın içinde iki ahşap dikme ve hatıl izleri, bol sayıda tahlül tanesi ele geçmiştir.

Va evresi V. tabakanın terk etme sürecini ifade eder. Bu evrede ele geçen bazı buluntular Vc ve Vb'deki buluntularla benzerlik göstermektedir. Bu evre dar bir alanda tespit edilmiştir. Vb evresine ait bir mekânın kullanımı sona erdikten sonra bir kısmının atık alanı olarak kullanıldığı tespit edilmiş, bazı alanlarda ise tahrip olmuş duvar parçaları ve yaşam düzlemleri ortaya çıkarılmıştır. Bu evreye ait ateş yakma yerinin çevresinden alınan bir radyokarbon örneği M.Ö. 1340-1305 yıllarını vermiştir. Söz konusu ateş yakma yeri atık atma alanının hemen kenarında açık alanda yer almaktadır.

IV. Tabaka, Erken Demir Çağı

IV. tabakanın Troia VII ile eş tutulabileceği anlaşılmıştır. Tabakanın başlangıç tarihi ile ilgili henüz yeterli bilgi yoktur. Bu yüzden de V. tabakanın sonundan alınan radyokarbon örneği referans alınarak IV. tabakanın MÖ. 1300 ile 1200 yılları arasında başladığı varsayılmaktadır. Tabakanın sonuna ait bir çukurdan alınan radyokarbon tarihi ise M.Ö. 1127-931 yıllarını vermiştir (Şek. 2). Karbon tarihleri dışında IV. tabakada ele geçen ve Troia VIIb'den bilinen (Hnila 2012) el yapımı kaba mallar ve el yapımı parlak mallar (Sazcı ve Başaran-Mutlu 2018b) Erken Demir Çağı'nın varlığını kanıtlamaktadır. Son çalışmalar neticesinde kuruluş aşamasını ifade eden IVb evresi ve iskân evresini temsil eden IVa evresi olmak üzere IV. tabakanın iki evresi vardır. Ancak kazılan alanlar genişlediğinde iskân evresi için farklı adlandırmaların kullanılması gerekebilir.

Tabakanın mimari kalıntıları incelendiğinde genel olarak yan yana, höyüğün merkezine doğru yönelen yapılardan oluştuğu anlaşılmaktadır (Şek. 6). Bu yapılar höyükteki eski geleneğin devamı niteliğindedir. Ancak geleneksel yerleşim planına uymayan duvarlar da mevcuttur. Bu yüzden tabakada iki farklı plan ve inşa tekniğinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte ikisi arasındaki dönemsel bağlantı henüz kanıtlanamamıştır.

Birinci tipteki yapılar M.Ö. 2. binyılın başından itibaren höyükte var olan yerleşim düzeninde, inşa edilmiştir. Buna göre yapılar kuzeybatı-güneydoğu yönünde höyüğün merkezine doğru yan yana yerleştirilmiştir. Mekânlar eski tabakalara göre daha kalın duvarlı, uzun dörtgen planlı ve birkaç odalıdır. Yapılardan bir tanesi megaron olarak adlandırılmıştır. Megaronun ana odasının (401) neredeyse tamamı, Bizans dönemine ait bir yapı yüzünden tahrip olmuştur. Ön odasının (402) karşılıklı köşelerinde iki fırın yer alır. Fırınlardan bir tanesinin yanında taşlarla çevrelenmiş bir işlik alanı mevcuttur. Yapının sundurması kuzey kısımdan daraltılmıştır. Bu yapının güneyinde içinde herhangi bir iç öge bulunmayan bir mekân (404) ile kuzeyinde içinde duvara dayalı bir fırın olan (405) bir mekân daha bulunur. Yapının önünde ise açık bir alan (406) yer almaktadır.

İkinci grupta yer alan bir mekân doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Bu mekân D4/4 açmasının güneyine doğru devam etmektedir, bu yüzden mekân içi kazılamamıştır. Birinci gruptaki yapılar yatay yerleştirilmiş taşlarla örülmüş, geniş temel üzerine kerpiç duvarlı iken (70, 8, 9, 41-43, 61, 28c) diğeri zeminde dik yerleştirilmiş taşlarla örülmüş daha dar duvarlıdır (71). Bunların dışında birinci grubun yön birliğine uymasına rağmen yapım tekniği bakımından ikinci gruba ait olması

gereken duvarlar da bulunmaktadır (5-6, 65). Söz konusu dik taşlarla örülü duvarların mekânsal bağlamları hakkında bilgi edinilememiştir. Tabakanın sonlarında açık alana üç adet çukur açılmıştır. Çukurlardan bir tanesi içinde kil ayaklar ve kil platformlar arasına konmuş vaziyette testi ve çanak ile bir demir orak ele geçmiştir. Ayrıca bu çukur içinden alınan radyokarbon tarihi M.Ö. 1127-931 yıllarını vermiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

Maydos'un M.Ö. 2. binyıldaki gelişimini özetlemek için dört dönemden söz etmek mümkündür. Maydos, M.Ö. 3. binyıl sonu M.Ö. 2. binyıl başında Batı Anadolu etkisindeki bir yerleşimken, M.Ö. 2. binyılın ortalarına kadar kuzeyli kültürlerle birlikte geniş bir iletişim ve ticaret ağı içinde yer almasıyla değişmeye başlamıştır. Bu değişimler mimari geleneği bozmayan eklemelerde, seramiklerde ve küçük buluntularda takip edilebilmektedir (Başaran-Mutlu 2018a). M.Ö. 2. binyılın ortalarından son çeyreğine kadarki dönemde zayıf bir yerleşim dokusuna sahiptir ve ağ içindeki konumu belirsizdir. M.Ö. 2. binyılın son çeyreğinde ise tekrar varlık göstermiş, ardından kuzeyden gelen yeni topluluklara ev sahipliği yapmıştır.

Maydos'ta neredeyse M.Ö. 2. binyıl boyunca, Batı Anadolu'da Erken Tunç Çağı'ndan bilinen Anadolu Yerleşim Şeması tanımına uygun bir yerleşim planı ve kendi içinde gelişim gösteren bir mimari teknik görülmektedir. Bu durum aynı zamanda söz konusu planlamanın M.Ö. 2. binyılda da kullanılmaya devam edildiğini göstermektedir.

M.Ö. 2. binyıl yerleşimleri her bir tabakada dairesel planlı olarak inşa edilmiştir. Yerleşimi sınırlayan kalınlaştırılmış arka duvarlar, VIII. tabakadan itibaren V. tabaka dâhil olmak üzere savunma duvarı niteliğindedir. Bu duvarlar her tabakada farklı kalınlık ve biçimlere sahiptir. Buna göre VIII. tabakada 3,60 m genişliğindeki bu duvar, VII. tabakada 1,80 m genişliğine kadar daralmıştır. VI. tabakada ikili savunma sistemi kurulmuştur. İlki yerleşimin çevresine 1.50 m genişliğinde girinti çıkıntılarla örülmüştür ve mekânlar bu duvara yaslıdır. İkincisi höyüğün yamacının altına, basamaklı bir şekilde tek sıra döşenmiştir, ancak hemen belirtmek gerekir ki bu duvar ile VI. tabaka yerleşim seviyesi arasındaki bağlantı henüz kazılmamıştır. V. tabakada VI. tabaka üzerinel m kalınlığındaki savunma duvarı oturtulmuştur. IV. tabakada ise arka duvar veya savunma duvarı henüz tespit edilememiştir.

Mekânlar her tabakada yan yana, höyüğün çevresi boyunca dizilmiştir. Genellikle ortak yan duvarları kullanan ve birkaç odadan oluşan yapılar, taş temel üzerine kerpiç duvarlıdır. VI. tabaka bir yapı hariç tüm yapılar höyüğün kenarına dik yerleştirilmiştir ve höyüğün merkezine doğru yapıların planlarında bir daralma söz konusudur. VII. tabakanın son evresinden itibaren mekân içi öğelerin varlığı bilinmektedir. Bunlar arasında VII. tabakanın sonundan IV. tabakaya kadar kubbeli fırınların yapım tekniğinde bir devamlılık ve geleneksel bir uygulama söz konusudur.

Mimaride bir devamlılığın olması Maydos'ta yaşayan toplumun etnik yapısında da devamlılığın olduğu, farklılaşmanın olması ise sosyal yapıda değişim yaşandığı anlamına gelmektedir. Değişim, farklı kültürlerle girilen iletişime bağlı bir etkileşim olabileceği gibi farklı kültürlerle ait kişilerin Maydos'a yerleşmesi şeklinde yorumlanmalıdır. Bununla beraber IV. tabaka haricinde Maydos'ta yerel halkın dışında bir grubun varlığını söyleyebilmek için yeterli bir bulguya rastlanmamıştır.

Mimaride Balkanlarla girilen iletişime bağlı olarak gelişim gösteren bir takım eklemeler şu şekilde özetlenebilir. İlk kez VII. tabakanın son evresinde bir mekânın dışına sonradan dik taşlarla kaplama yapılmış, V. tabakada iki mekânın birer duvarının alt sırasına dik taş sırası eklenmiştir. Söz konusu duvarlar her iki tabakada da yerleşim planı bozulmadan, diğer duvarlarla aynı kalınlıkta inşa edilmiştir. Dik taş örgü tekniğine Balkanlarda Geç Tunç Çağı'nda rastlanır ve Troia'da ilk kez VIIb'de görülür (Pieniżek-Sikora 2002; Hnila, Pieniżek-Sikora 2002). Maydos'taki dik taşın öncü kullanımına M.Ö. 1900-1770 yılları arasında rastlanması bu tekniğin kökeni ile ilgili çalışmalara yardımcı olacaktır. V. tabakada geleneksel yapı anlayışına özgü mekânlarda bezemeli duvar kaplamaları kullanılmıştır. Bu uygulamanın benzerlerini Makedonya'dan kuzeye doğru devam eden kültürlerde Erken Tunç Çağı'ndan itibaren görmek mümkündür (Başaran-Mutlu 2018a). IV.

tabakada dik taş kullanılarak örülen duvarların genel yerleşim şemasındakilerden farklı düzende ve daha dar olarak inşa edildiği anlaşılmıştır. Bu son tabakadaki dik taş örgülü yapıların geleneksel yapılardan sonraki bir aşamada inşa edildiği düşünülse de bunların IV. tabakanın ne zamanından itibaren inşa edildiği henüz kesin olarak kanıtlanamamıştır.

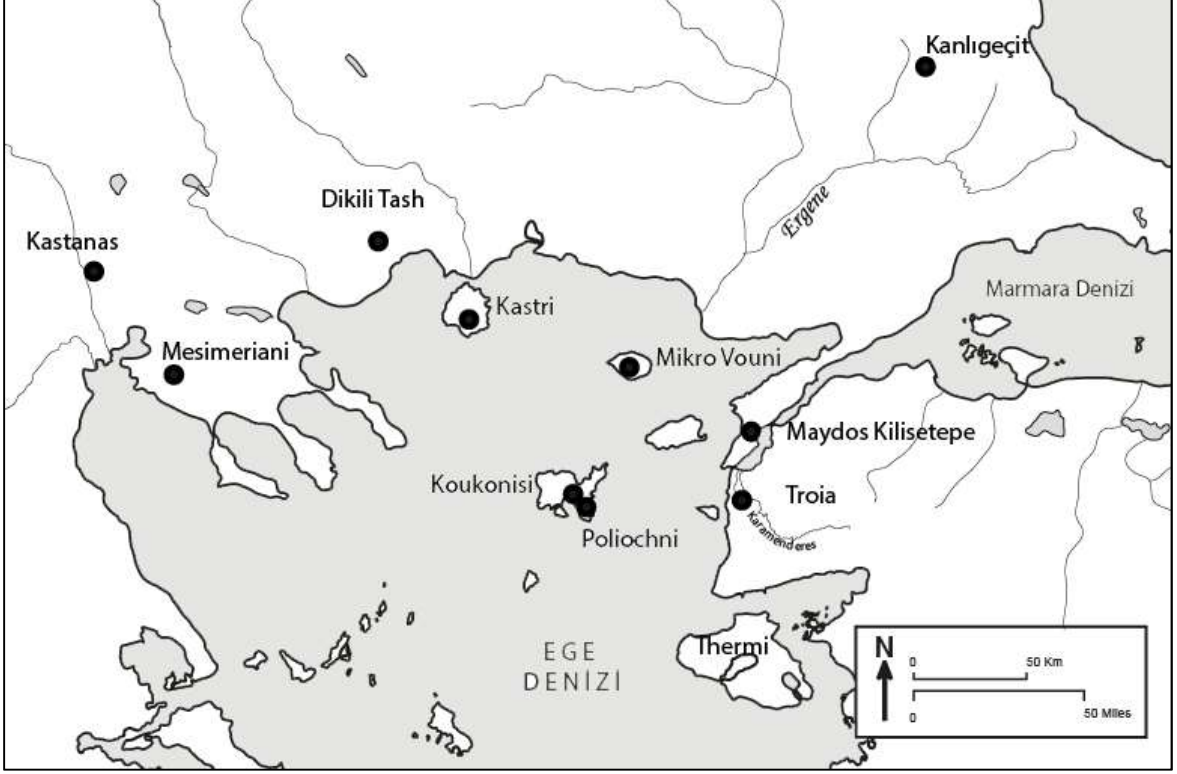
Maydos Kilisetepe Höyüğü, iletişim ve ticari ağların sistemli olarak kullanıldığı M.Ö. 2. binyılda, Çanakkale Boğazı'na hâkim konumu sayesinde, boğazı kullanan kültürlerle iletişime geçmiş ve bunun sonucunda değişime maruz kalmıştır. Buluntu karşılaştırmaları Maydos'un Batı Anadolu, Ege, Orta ve Güneydoğu Avrupa'ya kadar yayılan kültür gruplarıyla dolaylı veya dolaysız bir şekilde iletişime geçtiğini kanıtlamaktadır (Başaran-Mutlu 2018b). Maydos ile bu bölgeler arasında bağlantıların kurulması kültürlerarası ilişkilerin yeniden değerlendirilmesine yeni bir yaklaşım sunacaktır.

Kaynakça

- Başaran-Mutlu, Meral (2018a). *M.Ö. 2. binyıl Kuzey Ege Kültürel İletişim Ağı İçinde Maydos Kilisetepe Höyüğü*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale.
- (2018b). MÖ 2. Binyılda Kuzey Ege'de İletişim ve Kültürel Bağlantılar: Maydos Kilisetepe Höyüğü. *Uluslararası Propontis ve Çevre Kültürleri Sempozyumu -Tarih Öncesi Çağlardan Antik Dönem Sonuna Kadar, Bildiri Özetleri Kitabı, 15-19 Ekim 2018*. Çanakkale, 13-14.
- Becks, Ralf (2002). Yüksek Troia Kültürü: Troia VI ve Troia VIIa- High Troian Culture: Troy VI/VIIa. *Troya. Efsane ile Gerçek Arası Bir Kente Yolculuk – Troy. Journey to a City between Legend and Reality*. (Ed. Ekrem Işın), İstanbul: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Müdürlüğü/YapıKredi, Kültür Sanat Yayıncılık, 84-93.
- (2006). Troia in der späten Bronzezeit- Troia VI und Troia VIIa. *Troia, Archäologie eines Siedlungshügels und seiner Landschaft*. (Ed. Manfred O. Korfmann), Mainz am Rhein: Philipp von Zabern, 155-166.
- Blegen, Carl; Caskey, John L.; Rawson, Marion; Sperling, Jerome (1950). *Troy, General Introduction the First and Second Settlement, Vol. I*. Princeton.
- Blegen, Carl; Caskey, John L.; Rawson, Marion (1951). *Troy, The Third, Forth, and Fifth Settlements Vol. II*. Princeton.
- (1953). *Troy, The Sixth Settlement, Vol.III*. Princeton.
- Blegen, Carl; Boulter, Cedric G.; Caskey, John L.; Rawson, Marion (1958). *Troy, Settlements VIIa, VIIb, and VIII, Vol. IV*. Princeton.
- Blum, Stephan W. E. (2002). Troia'da Biten Erken ve Başlayan Orta Tunç Çağı: Troia IV ve Troia V: Anadolu Troia Kültürü- The End of the Early and the Beginning of the Middle Bronze Age at Troia: Troia IV and Troia V. *Troya. Efsane ile Gerçek Arası Bir Kente Yolculuk – Troy. Journey to a City between Legend and Reality*. (Ed. Ekrem Işın), İstanbul: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Müdürlüğü/YapıKredi, Kültür Sanat Yayıncılık, 74-83.
- Chabot Aslan, Carolyn; Sazcı, Göksel (2016). Across the Hellespont: Maydos (Ancient Madytos) Troy and the North-Eastern Aegean in the Late Eighth to Early Sixth Century BC. *Annual of the British School at Athens 111*, 121-162.
- Choiseul-Gouffier, Marie Gabriel Florent Auguste de (1822). *Voyage pittoresque de la Grèce*. Paris.
- Fidan, Erkan (2013). Anadolu Yerleşim Planı Üzerine Yeni Bir Değerlendirme. *Arkeoloji Dergisi XVIII*, İzmir, 113-125.
- Hnila, Pavol (2012). *Pottery of Troia VIIb. Chronology, Classification, Context and Implications of Trojan Ceramic Assemblages in the Late Bronze Age/ Early Iron Age Transition*. Eberhard Karls University Tübingen, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tübingen.
- Hnila, Pavol; Pieniazek Sikora, Magda (2002). Erken Demir Çağı'nda Troia (Troia VIIb 1-3)- Troia in the arly Iron Age (Troia VIIb1-3). *Troya. Efsane ile Gerçek Arası Bir Kente Yolculuk – Troy. Journey to a City*

- between Legend and Reality. (Ed. Ekrem Işın), İstanbul: T. C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Müdürlüğü/Yapı Kredi, Kültür Sanat Yayıncılık, 94-103.
- Klinkott, Manfred (2004). Die Wehrmauern der VI. Burg von Troia- Bauaufnahme und Auswertung. *Studia Troica 14*, Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern, 33-85.
- Korfmann, Manfred (1983). *Demircihüyük Die Ergebnisse Der Ausgrabungen 1975-1978 Band I, Architectur, Stratigraphie und Befunde*. Mainz.
- (1995). Troia - A Residential and Trading City at the Dardanelles. *Politeia. Society and State in the Aegean Bronze Age. Proceedings of the 5th International Aegean Conference, Heidelberg 1994. Aegaeum 12*. (Ed. Robert Laffineur, Wolf-Dietrich Niemeier), Université de Liège, 173-183.
- (2006). Troia- Archaeologie eines Siedlungshügels und seiner Landschaft. *Troia-Archaeologie eines Siedlungshügels und seiner Landschaft*. (Ed. Manfred Korfmann), Mainz am Rhein, Philipp von Zabern, 1-12.
- Pieniżek-Sikora, Magda (2002). Neue Anregungen zur Diskussion über die Beziehungen zwischen Troia und dem nordwestpontischen Gebiet. *Festschrift für Manfred Korfmann, Mauerschau, Band 2*. (Der. Rüstem Aslan, Stephan Blum, Gabriele Kastl, Frank Schweizer, Diane Thumm), 705-714.
- Sazcı, Göksel, (2005). Troia III, Die Maritime Troia-Kultur und Troia IV-V, Anatolische Troia Kultur. Eine Untersuchung der Befunde im Mittleren Schliemanngraben (Quadrate D7 und D8). *Studia Troica 13*, 35-98.
- (2008). Tarih Öncesi Dönemler'den Antik Çağ Sonuna kadar Eceabat/Maydos. *Eceabat Değerleri Sempozyumu*, Çanakkale: 1-12.
- (2012a). Maydos Kilisetepe Höyüğü 2010 Yılı Kazıları, *33.Kazı Sonuçları Toplantısı, 1*, Ankara: 389-408.
- (2012b). Maydos Kilisetepe Höyüğü, *Arkeoloji ve Sanat 140*, İstanbul: 13-20.
- (2013). Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazısı 2011 Sezonu Çalışmaları, *34.Kazı Sonuçları Toplantısı, 2*, Çorum: 45-64.
- (2014). Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazısı 2012 Sezonu Çalışmaları, *35.Kazı Sonuçları Toplantısı, 1*, Muğla: 319-334.
- (2015). Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazısı 2013 Sezonu Çalışmaları, *36.Kazı Sonuçları Toplantısı, 1*, Ankara: 389-408.
- (2016). Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazısı 2014 Sezonu Çalışmaları, *37.Kazı Sonuçları Toplantısı, 1*, Ankara: 539-550.
- Sazcı, Göksel; Meral Başaran-Mutlu (2017). Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazısı 2015 Sezonu Çalışmaları, *38. Kazı Sonuçları Toplantısı, 1*, Ankara: 329-342.
- (2018a). Maydos-Kilisetepe: A Bronze Age Settlement on the Border Between Asia and Europe. *Archaeology Across Frontiers and Borderlands Fragmentation and Connectivity in the North Aegean and the Central Balkans from the Bronze Age to the Iron Age*. (Ed. Stefanos Gimatzidis, Magda Pieniżek, Sıla Mangaloğlu-Votruba), Vienna, 139-157.
- (2018b) Thrace's Gateway to Anatolia and the Aegean in the Bronze Age: Maydos-Kilisetepe. *Trakya'da Ticari Ağlar ve Kültürel Bağlantılar*. (Ed. Zeynep Koçel Erdem, Reyhan Körpe), Archaeopress: Baskıda.

ŞEKİLLER

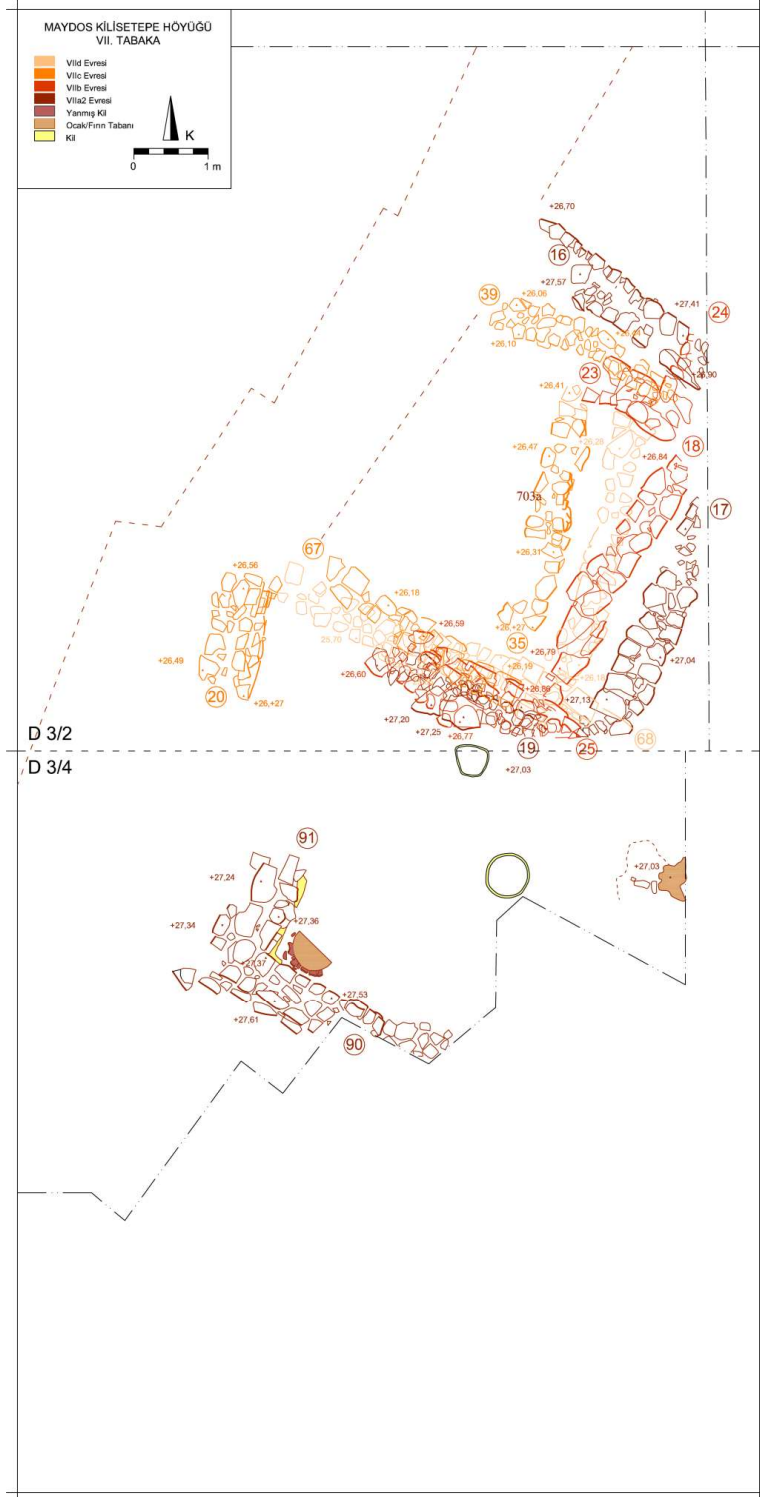

Şekil 1. Kuzey Ege'de yer alan bazı yerleşimler.

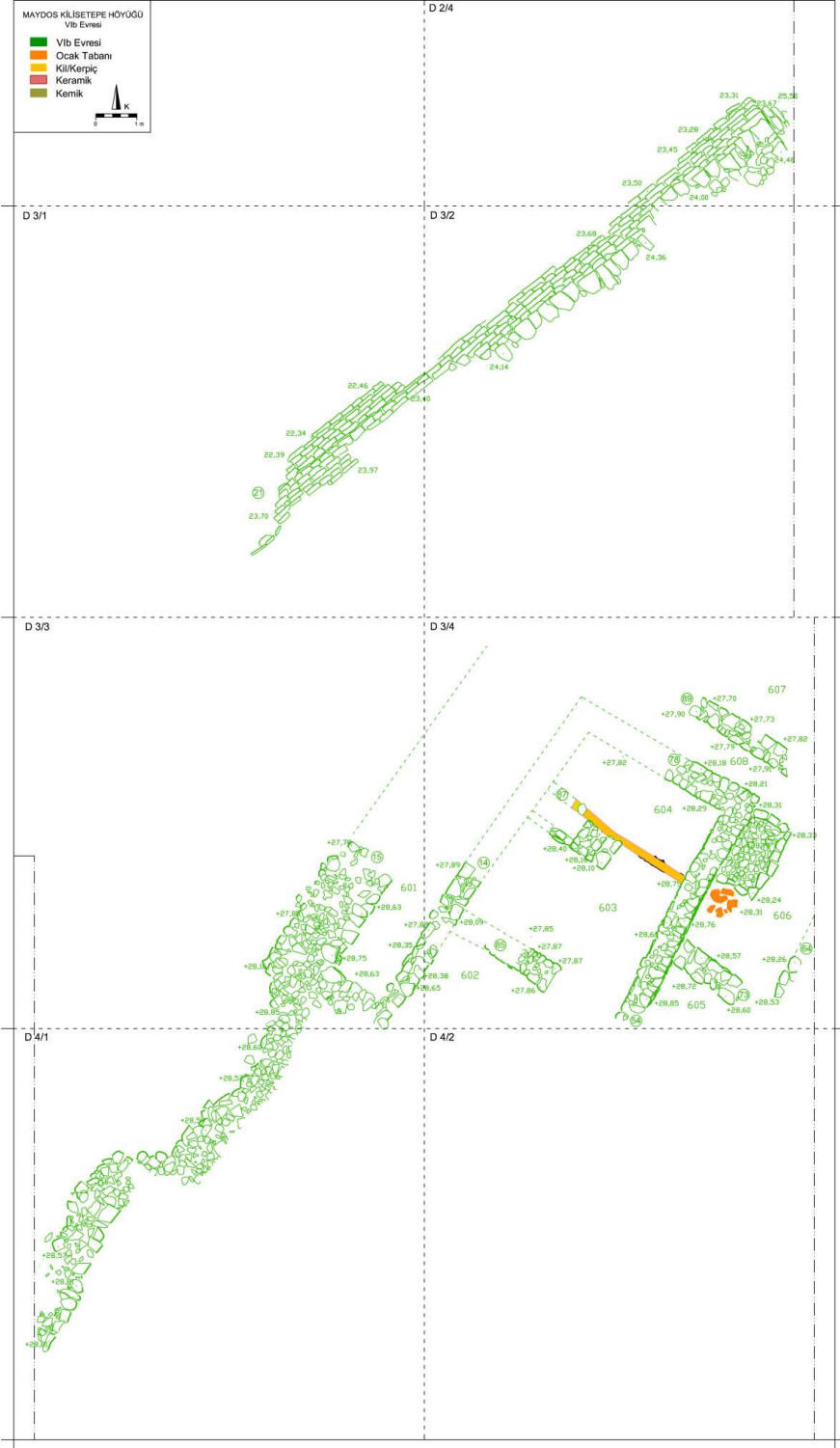
TARİH (M.Ö.)	DÖNEM	TROİA	MAYDOS KİLİSETEPE	
			TABAKA	C14 (M.Ö.)
1000	EDÇ	VIIb2/3	IV ^a	1127-931
1100		VIIb1		
1200	GTÇ	VIIa	V ^b	1340-1305
1300		VIh		
1400		VIg	V ^a	
1500		VIe/f		
1600		VIc	V ^b	
1700		VIa		
1800	OTÇ	V	VI ^a	1685-1520
1900				
2000			VII ^c	
2100	ETÇ	IV		VIII
				1850-1770
				2080-2060

Şekil 2. M.Ö. 2.binyıl tabakalanmasını gösteren tablo.

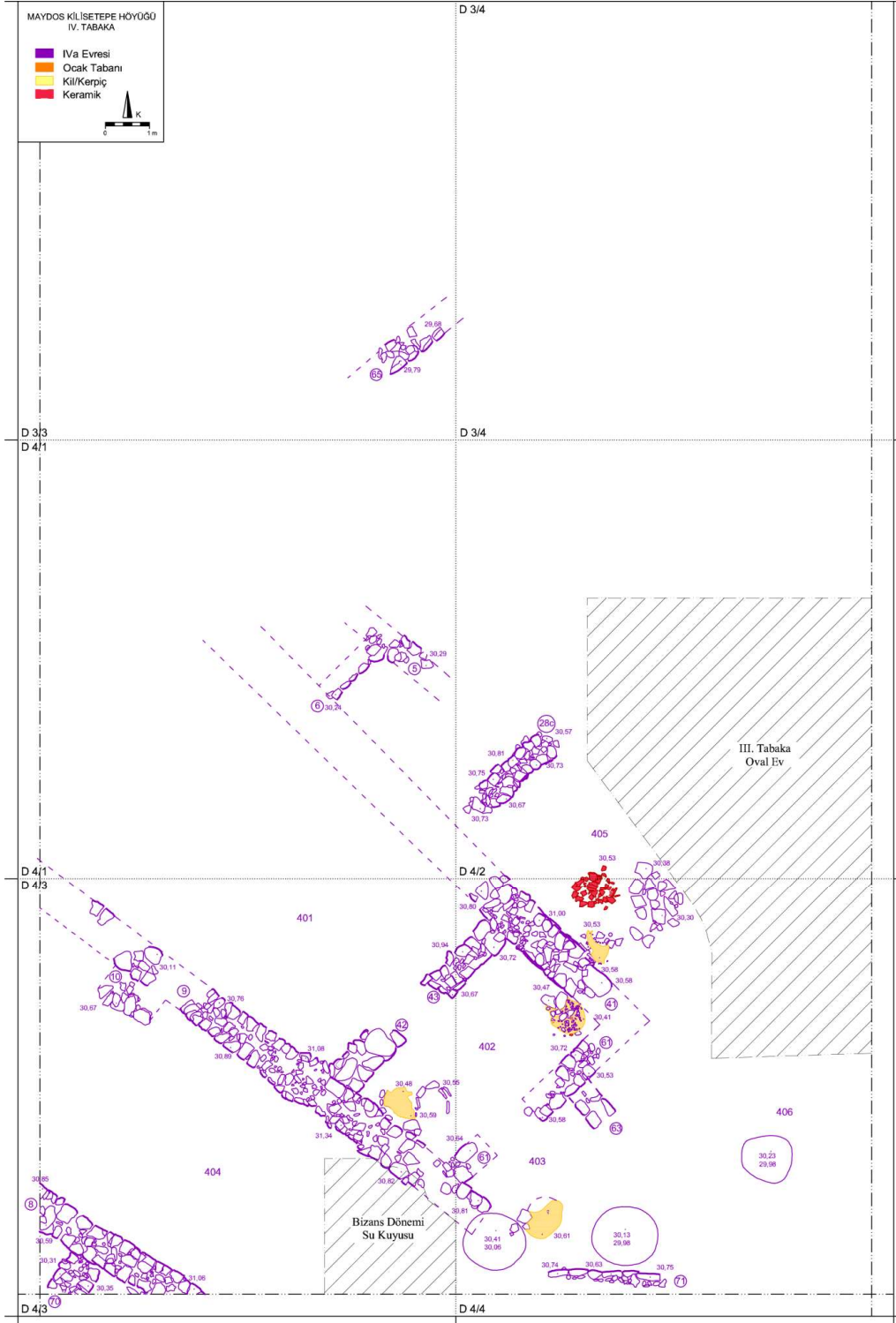
Maydos Kilisetepe Höyüğü M.Ö. 2. Binyıl Yerleşim Özellikleri.

Şekil 3. VII. tabaka (Orta Tunç Çağı, Erken Dönem) mimari kalıntılarını gösteren plan (çizen Meral Başaran Mutlu).

Şekil 4. VI. tabaka (Orta Tunç Çağı, Geç Dönem) mimari kalıntılarını gösteren plan (çizen Meral Başaran Mutlu).

Şekil 6. IV. Tabaka (Erken Demir Çağı) mimari kalıntıların gösteren plan (çizen Meral Başaran Mutlu).